

Looming on püha

Marian Kivila: „Suvenäitustega püüame seista kaduva vaba maailma eest, kuigi näituse kureerimisel ei ole ma kunagi mõelnud, et teen poliitilist näitust ja esindan poliitilist kunsti.“

Marian Kivila: „Suvenäitus ei pea tähendama, et pakume kuurortlinnas turistile magusaid ja lihtsasti tarbitavaid aktipilte.“

Alar Raudoja

Pärnu XIX Kunstisuve näitus „Naine ja naine“ Pärnu Linnagaleriis kuni 1. VIII. Kuraator Marian Kivila, kunstnikud Nathalie Daoust, Lilia Li-Mi-Yan, Ede Raadik, Mare Tralla, Fideelia-Signe Roots, Billeneeve ja Laura Nestor.

Soome kunstniku Illusia Juvani näitus „Nemad. Neid. Nende. Mittebinaarne esteetika“ Pärnu Kunstnike Majas kuni 1. VIII.

SANDRA JÕGEVA

Marian Kivila kureerib Pärnus teist aastat järjest mõnevõrra provokatiivselt mõjuva pealkirjaga näitust „Naine ja naine“. Eelmisel aastal lisandus Jan Leo Grau kureeritud paarinäitus „Mees ja mees“, sel aastal on Pärnu Kunstisuve kavas Soome sooneutraalse kunstniku Illusia Juvani isikunäitus. Mõlemad väljapanekud esitavad väljakutse konservatiivsetele jõududele ning nende propageeritavale maailmavaatele, esindades muu hulgas just nende vihatud liberaalseid väärtusi ja LGBT-ideoloogiat. Need on ka kriitilises dialoogis Pärnu kunstisuves juba aastakümneid tagasi märgiliseks saanud Mark Soosaare kureeritava näitusega „Mees ja naine“.

Marian, millisesse konteksti asetad väljapaneku „Naine ja naine“? Kas

see on provokatsioon ja kriitiline dialoog Mark Soosaare „Mehe ja naisega“?

Praeguseid konservatiivseid arenguid vaadates tundub mulle, et maailm on võtnud üsna hirmutava suuna, mis viib meid eemale vabadusest ja tahab kõike tsenseerida, ka loomingut. Ma ei tea, miks osa inimesi kardab vabadust, ideoloogiate paljusust ja võrdsust, ning suurest hirmust üritatakse kujundada ühiskonda, millest me alles 1990ndatel väljusime. Suvenäitustega püüame seista kaduva vaba maailma eest, kuigi näituse kureerimisel ei ole ma kunagi mõelnud, et teeme poliitilist näitust ja esindame poliitilist kunsti. Kui lähtuda vanast hegeliaanlikust arusaamast, siis peegeldab igasugune kunst ja loometegevus mingil määral ühiskonda ja seal toimuvat.

Tänavusuvine „Naine ja naine“ ja möödunud aastane „Mees ja mees“ sündisid pigem humoorikast ideest pakkuda küllaltki konservatiivseks muutunud uue kunsti muuseumi aktinäitustele pisut täiendust. Eestis on palju kunstnikke, kes tegelevad sooküsimustega ja kelle looming ulatub traditsioonilise „aktikunsti“ formaadist märksa kaugemale, kuid keda ei ole kunagi kutsutud osalema näitusel „Mees ja naine“. Arvan, et keha on kunstis juba ammu muutunud ilu- ja naudinguobjektist palju poliitilisemaks ja sotsiaalsemaks nähtuseks. Suvenäitus ei pea tähendama, et pakume kuurortlinnas turistile magusaid ja lihtsasti tarbitavaid aktipilte. Ma ei alahinda publikut ja usun, et kaasaegselt kunstist arusaajaid ning põletavatel teemadel kaasamõtlejaid leidub ka suvises Pärnus.

Pärnu kunstielus aetakse mitmeid näitusepaiku segamini Mark Soosaare uue kunsti muuseumiga. Kui neli aastat tagasi kureerisime koos Pärnu muuseumis Andy Warholi näitust, siis puutusin tihti kokku küsimusega: „See on Soosaare juures, eks?“ Kas ka eelmisel aastal jõudis näitustele „Naine ja naine“ ning „Mees ja mees“, sel aastal näitusele „Naine ja naine“ ning Illusia Juvani personaalväljapanekule publikut, kes enda teada tuli vaatama Soosaare traditsioonilisemat laadi aktinäitust? Kui jah, siis milline oli nende reaktsioon?

Eks see segadus on mingis mõttes mõistetav. Mark Soosaar on oma aktinäitust teinud ligi kolmkümmend aastat ja ei leidu vist ühtegi inimest, kes ei oleks sinna vähemalt korra sattunud. Inimene on oma olemuselt laisk ja mugav: selle asemel, et infot otsida, tormatakse

kohta, millest ollakse varem kuulnud. Möödunud aastal kuulsin uue kunsti muuseumi piletimüüjatelt, et paljud suundusid esmalt nende juurde Tralla ja Mäetamme skandaalseid töid otsima, maksid piletiraha ära, aga töid ei leidnudki ning alles seejärel suundusid õigele näitusele. Väga tore, kui inimesed oma sügava arusaamatuse tõttu rohkem näituseid külastavad, minul ei ole selle vastu midagi. Kas ka vastupidi on, seda ma ei oska öelda. Kõik, kes on tahtnud näitust näha, on Pärnu Linnagalerii üles leidnud ja info on kenasti kättesaadav.

Kas tormiline vastukaja, mis järgnes eelmisel aastal Mare Tralla tegi formaalsete tunnuste järgi – võttis end tegevuskunsti käigus alasti –, ei šokeeri Pärnu kunsti publikut. Tänu Non Grata kunsti rühmitusest alguse saanud performance'i-koolkonnale on nähtud ka hullemat. Minu jaoks on üks elu teravamaid tegevuskunstielamusi see, kuidas kunstnik Billeneeve õmbles end musta niidi ja õmblusnõelaga teise naiskunstniku alasti keha külge; see oli Eesti Kujurite Ühenduse aastanäituse avamisele tellitud tegevuskunsteos kas aastal 2000 või 2001.

Muidugi oli selline reaktsioon üllatav. Pärnus on alasti performance'eid tehtud aastakümneid. Tegelikult pole õige öelda, et see üldsust või kunsti publikut šokeeris. Enamik kunsti publikust võttis selle siiski terve mõistusega vastu. Pigem šokeeris see teatud gruppi ultrakonservatiivsete vaadetega inimesi, kes on viimastel aastatel aktiveerunud. Suur kisa läks lahti EKRE fännide seas. Kuskilt on järsku tekkinud ühiskondlikke väärtuseid „kaitsev“ seltskond, kes sedalaadi sündmustel silma peal hoiab. 1990ndatel või 2000ndatel ei reageerinud alastuse peale keegi, nüüd aga tahetakse sellest teha tabu. Inimesed ei oska vabadusega elada: nad ei saa aru, et seda kultuuri osa, mis neile ei meeldi, ei pea tarbima. Paljud ihkavad tsensuuri ja karme seaduseid, ei oska vabas maailmas elada ja süüdistavad oma hädades ühiskonda. Ma arvan, et vastasseis tuligi kibestunud

inimestelt, kes ei saa aru, et neil on valik galeriisse mitte minna; et kunst on vaba ning vahel see sümptiseerib, vahel häirib. Mind ennast häirivad kohutavalt vägivaldsed Ameerika *action*-filmid, kus on relvad, pidev tulistamine ja filmi jooksul tapetakse kümneid inimesi. Ma lihtsalt ei vaata neid ja pole iial tulnud selle peale, et peaks minema kino ette protestima, saatma stsenaaristile sõimukirju või hakkama nõudma, et žanr keelustataks.

Veider oli vaadata mullu suvel Eesti meedias tekkinud tormi, kus uudiskünnise ületas fakt, et naiskunstnik oli performance'it tehes alasti. Ja seda näituse avamisel, mille väljapanekus oli märkimisväärsel määral paljast ihu! Tundsin esmareaktsioonina soovi öelda: „Kuulge, Pärnus ei eruta alasti naine kedagi! Alasti performance'eid on selles linnas nähtud üle kahekümne aasta. Kümne minuti jalutuskaigu kaugusel näitusepaigast on üle kaheksakümne aasta olnud naiste rand, kus võib näha igas vanuses ja vormis paljaid naisi varakevadest saadik luidete vahel päevitamas. Inimesed, kas te olete hulluks läinud?“

Mõni nädal hiljem toimus Pärnu raekoja ees Shalom Neumani näituse avamisel *performance*, kus võis näha lausa mitut alasti naisekeha. Ümber olid samuti lapsed ja pered. Skandaali ei tulnud, sest ilusad kehad ei häiri kedagi. Skandaalseks võib tänapäeval saada vaid keha, mis ei mahu ilu normidesse. See on suurepärane näide konservatiivse maailmavaate toodetud ebavõrdsusest: politseisse võib avaldust tegema minna siis, kui kunstniku keha on keskmisest pisut lopsakam; kui see aga vastab ilustandarditele, ei ole alasti keha eksponeerimine kriminaalne. Sellise ebavõrdsuse vastu ongi feministid juba aastakümneid võidelnud, ja sellest juhtumist järeldub, et see ei ole ilmaasjata ja enda õiguste eest tuleb edasi võidelda. Õnneks on meil siiski demokraatlikud väärtused ülekaalus ja Tralla vastu esitatud avalduse peale kriminaalmenetlust ei alustatud.

Mare Tralla eksponeerib selle aasta „Naisel ja naisel“ uut kunsteost, mis on inspireeritud aastataguse kunstiakti järelkajadest. Ta võttis end avamisel alasti ja kattis näitusel

Maailm on võtnud üsna hirmutava suuna, mis viib meid eemale vabadusest ja tahab kõike tsenseerida, ka loomingut.